

Riistantutkimuksen tiedote 196:1-9. Helsinki 30.8.2004

Hirvikannan koko ja vasatuotto pienenevät vuonna 2003

Vesa Ruusila, Mauri Pesonen, Samuli Heikkinen, Arto Karhapää, Riitta Tykkyläinen ja Maija Wallén

Suomen hirvikanta on edelleen pienentynyt. Kannan pääluku oli talvella 2003/04 noin 92–98 000 eläintä. Etelä-Suomessa hirvikannat pienenevät syksyn metsästyksen vaikutuksesta kauttaaltaan noin 20 %. Pohjois-Suomessa hirvikanta ei laskenut alueellisesti yhtä kattavasti, mutta kokonaiskanta väheni kuitenkin 5 – 10 %. Etelä-Suomen korkea metsästyspaine on siirtämässä hirvikannan alueellista painopistettä pohjoisemmaksi. Viime vuosien suuret kaatomäärät ovat vaikuttaneet myös hirvien vasatuottoon. Rannikkoseudun riistanhoitopiireissä havaittu vasatuoton aleneminen näyttää pysähtyneen. Sitä vastoin maan keskiosissa vasatuotto laski selvästi. Muutokset ilmenivät myös pienempänä kaksosvasoja tuottaneiden naaraiden osuutena. Lappia lukuun ottamatta kaksososuus on alle pitkäaikaiskeskiarvon. Muutokset aikuiskannan rakenteessa tukevat runsaudenmuutoksesta tehtyjä havaintoja, eli naaraiden suhteellinen osuus kasvoi alueilla, joilla hirvet vähenivät. Tulokset perustuvat hirviseurueiden viime syksyn hirvenmetsästyksen yhteydessä täyttämään havaintokorttiaineistoon. Kortteja palautettiin Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokseen 5362 kappaletta.

Tutkija Vesa Ruusila (puh. 0205 751 402 tai 040 840 6877) ja Mauri Pesonen, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Kauppakatu 18-20, 80100 Joensuu, Samuli Heikkinen Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Tutkijantie 2 A, 90570 Oulu; Arto Karhapää, Riitta Tykkyläinen ja Maija Wallén, Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos, Ilomantsin riistantutkimusasema, Haravapurontie 4, 82900 Ilomantsi.

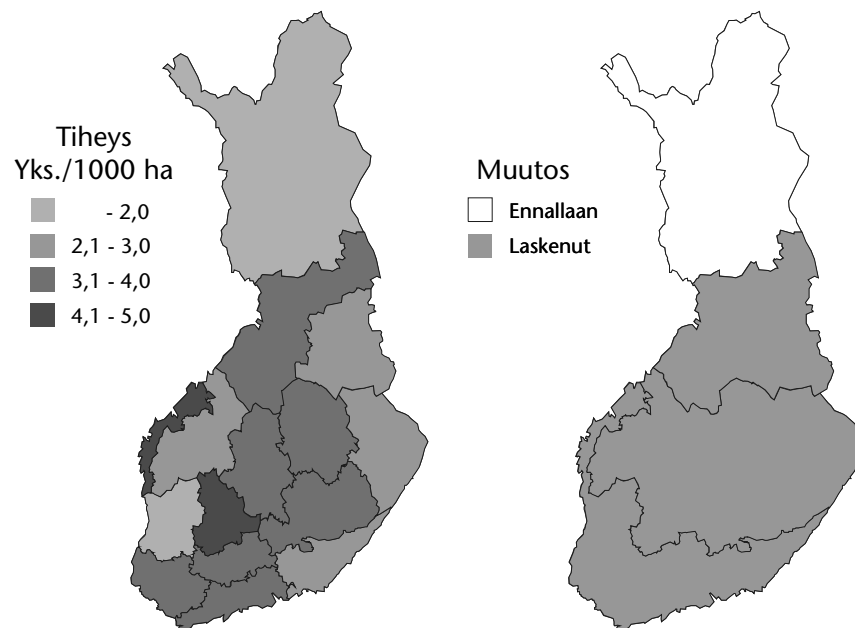
Tämä tiedote perustuu maamme hirviseurueiden keräämään havaintoaineistoon. Seurueet palauttivat tutkimukselle viime syksyn jahdissa täytettyjä hirvihavaintokortteja lähes yhtä paljon kuin ennätysvuonna 2002, yhteensä 5362 kappaletta. Etelä-Savon riistanhoitopiirin alueelta ilmoitettiin kaikki riistanhoitopiirissä kaadetut hirvet, eli havaintokorttien kattavuus oli jälleen täydet 100 %. Pohjois-Hämeen riistanhoitopiirissä korttien palautus aktivoitui selvästi; edelliseen vuoteen verrattuna kortteja palautettiin runsaat 25 % enemmän (Taulukko 1).

Taulukko 1. Vuonna 2003 hirviseurueiden riistantutkimukselle palauttamien havaintokorttien määrä, kattavuus ja havaintojen kokonaisuus sekä niissä tapahtuneet muutokset vuoteen 2002 verrattuna. Kattavuudella tarkoitetaan havaintokorteissa ilmoitettujen kaatojen osuutta riistanhoitopiirille tehtyjen kaatoilmoitusten kokonaisuudesta.

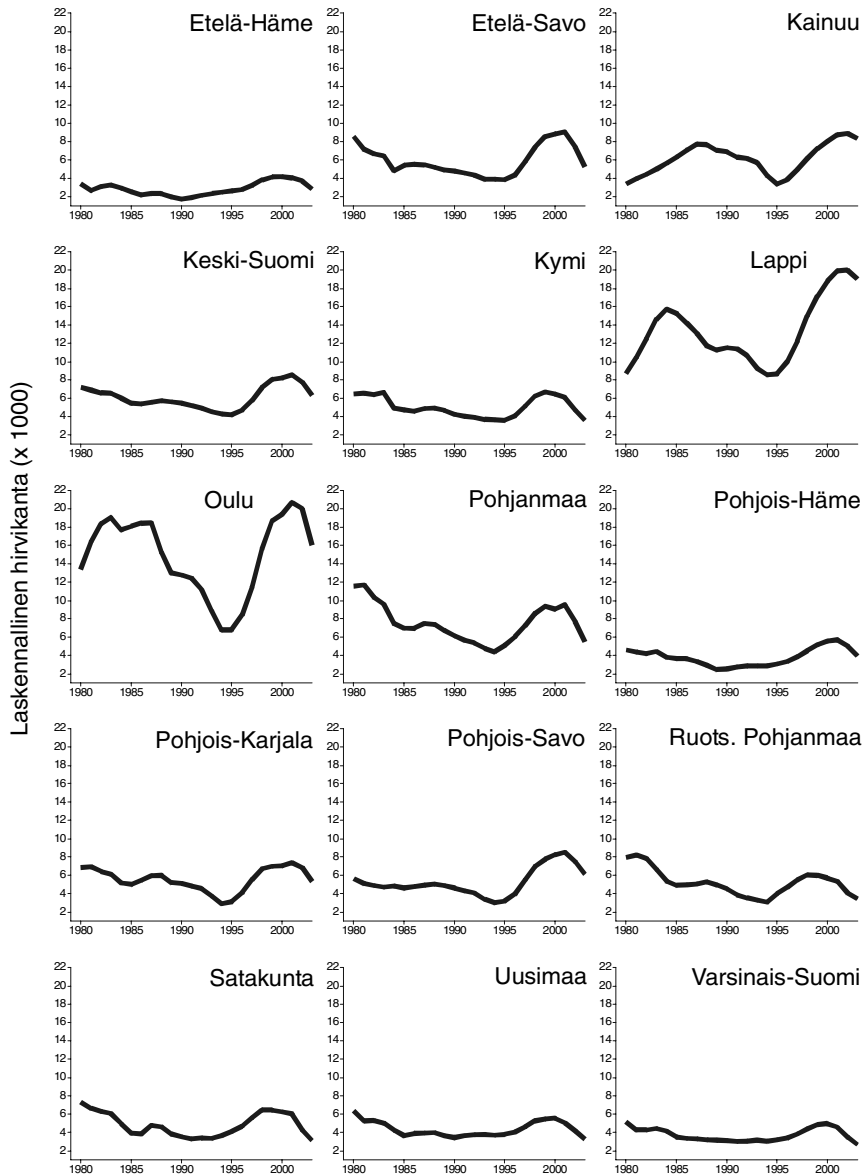
<i>Riistanhoitopiiri</i>	<i>Kortteja</i>	<i>Muutos (%)</i>	<i>Kattavuus (%)</i>	<i>Havaintojen lukumäärä</i>	<i>Muutos (%)</i>
<i>Etelä-Häme</i>	176	-1,1	93	12 877	0,8
<i>Etelä-Savo</i>	464	-0,4	100	28 373	-15,9
<i>Kainuu</i>	415	3,5	93	30 004	10,7
<i>Keski-Suomi</i>	383	1,9	98	27 468	-5,8
<i>Kymi</i>	326	0,6	99	18 243	-23,2
<i>Lappi</i>	769	-6,2	76	45 985	0,4
<i>Oulu</i>	629	-2,3	78	61 998	6,4
<i>Pohjanmaa</i>	271	5,9	93	26 861	-9,5
<i>Pohjois-Häme</i>	143	26,5	60	10 593	5,3
<i>Pohjois-Karjala</i>	456	-0,9	95	26 352	-2,0
<i>Pohjois-Savo</i>	455	-1,1	98	30 183	-13,6
<i>Ruots. Pohjanmaa</i>	146	-0,7	98	12 313	-26,2
<i>Satakunta</i>	245	2,5	97	12 481	-29,6
<i>Uusimaa</i>	290	-4,0	89	13 369	-22,5
<i>Varsinais-Suomi</i>	194	0,5	88	10 966	-19,6
<i>Koko Suomi</i>	5 362	-0,3	90	368 066	-7,4

Nyt analysoidut kortit täytettiin syksyn 2003 hirvenmetsästyksen aikana. Vaikka hirvisaalis oli lähes sama kuin vuotta aiemmin, sen vaikutus kokonaiskantaan oli suurempi, koska metsästys kohdistui monilla alueilla jo vähenemässä olevaan hirvikantaan. Eniten kanta aleni jälleen rannikon riistanhoitopiireissä. Viime syksyn saalis vähensi hirvikantaa selvästi myös maan keski- ja sisäosissa. Pohjois-Suomen hirvikannan kehitys poikkeaa hieman muun maan tilanteesta. Vaikka lievää laskua alueellisesti tapahtuikin, hirvikanta oli lähes edellisvuoden tasolla (kuva 1).

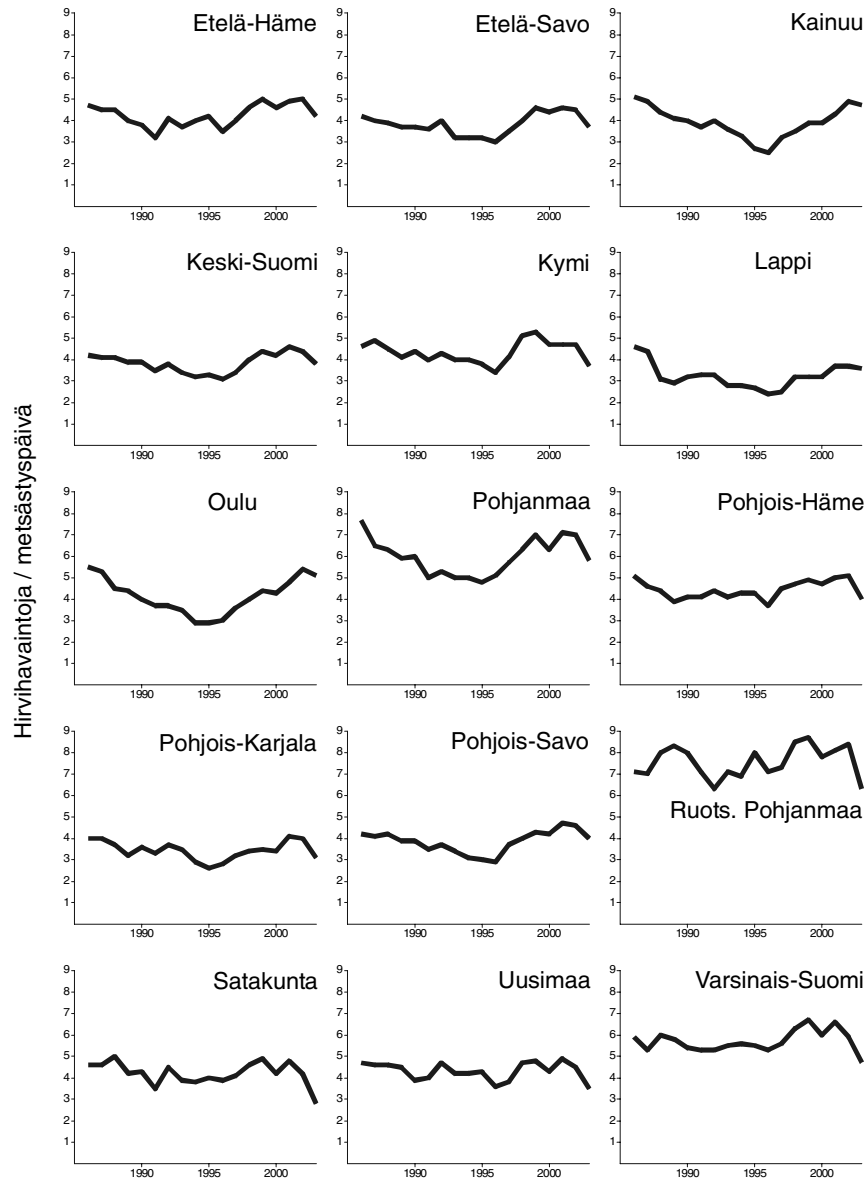
Ero Etelä- ja Pohjois-Suomen hirvikantojen kehityksissä on havaittavissa myös kannan runsauden painopisteen siirtymisessä pohjoisemmaksi. Vielä kymmenen vuotta sitten maamme hirvikannasta oli Etelä-Suomen alueella 65-70 %. Viime syksyn jahdin jälkeen Etelä-Suomen osuus oli noin 55 % ja Pohjois-Suomen 45 %.

Kuva 1. Metsästäjien kannanarvion mukainen tiheysindeksi (hirviä/1000 ha) riistanhoitopiireittäin ja indeksin muutos suuralueittain (kts. kuva 6) vuodesta 2002 vuoteen 2003.

Kuva 2. Laskennallisen hirvikannan kehitys riistanhoitopiireittäin vuosina 1980-2003.

Kuva 3. Keskimääräisten päivittäisten hirvihavaintojen lukumäärän vaihtelu riistanhoitopiireittäin vuosina 1986-2003.

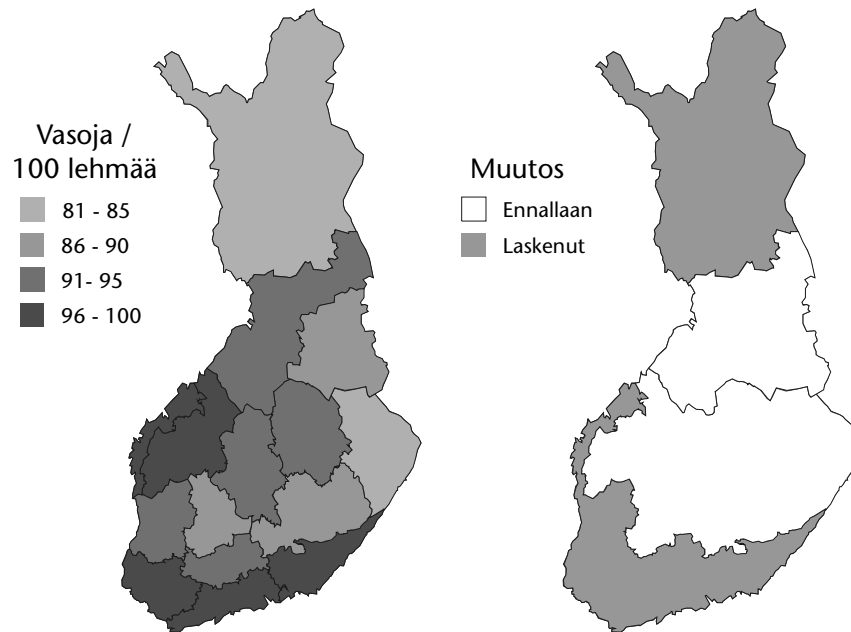
Etelä-Suomen hirvikanta pieneni edelleen

Vaikka Etelä-Suomen hirvisaalis oli viime syksynä noin 5000 hirveä pienempi kuin syksyllä 2002, kanta pieneni nyt enemmän. Syksyn 2003 saalis alensi Etelä-Suomen eli Rannikko- ja Sisä-Suomen suuralueiden hirvikantaa noin 20 %. Alhaisin tiheysindeksi Etelä-Suomessa oli Satakunnan riistanhoitopiirissä, jossa kanta myös pieneni eniten edellisvuoteen verrattuna. Tihein hirvikanta oli Pohjois-Hämeen ja Ruotsinkielisen Pohjanmaan riistanhoitopiireissä (kuva 1). Sekä laskennallisen kanta-arvion että havaintoja/päivä-indeksin mukaan hirvet vähenivät kaikissa Etelä-Suomen 12 riistanhoitopiirissä (kuvat 2 ja 3).

Viime vuosikymmenen lopun voimakas hirvikannan kasvu taittui ensimmäisenä Rannikko-Suomen alueella, jossa kanta aleni selvästi jo vuosi sitten. Vuoden 2003 saalis edelleen pienensi alueen hirvikantaa, vaikka saalismäärä oli noin 18 % edellisyyksiä pienempi. Etelä-Hämettä lukuun ottamatta hirvikanta on nyt Rannikko-Suomessa suunnilleen samalla tasolla kuin ennen 1990-luvun puolivälissä alkanutta kasvuvaihetta. Satakunnan jälkeen hirvet vähenivät eniten Varsinais-Suomen riistanhoitopiirissä. Myös Sisä-Suomen alueella hirvikanta aleni selvästi, joskaan ei aivan yhtä paljoa kuin Rannikko-Suomessa. Voimakkaimmin Sisä-Suomen kanta laski Etelä-Savon, Pohjanmaan ja Pohjois-Karjalan riistanhoitopiireissä (kuva 2).

Pohjois-Suomessa loivaa laskua

Kolmessa pohjoisimmassa riistanhoitopiirissämme hirvikannan kehitys on viime vuosina poikennut muun maan tilanteesta. Toisin kuin eteläisemmissä riistanhoitopiireissä, pohjoisen hirvikanta ei ole saalismäärän kasvusta huolimatta kääntynyt selvään laskuun vaan pysynyt suunnilleen ennallaan tai ollut pienessä kasvussa. Syksyn 2003 saalis näyttää kääntäneen myös Pohjois-Suomen hirvikannan loivaan noin 5-10 prosentin laskuun.

Kuva 4. Hirvien vasatuotto 100 naarasta kohti riistanhoitopiireittäin ja indeksin muutos suuralueittain vuodesta 2002 vuoteen 2003.

Oulun suuralueella eli Oulun ja Kainuun riistanhoitopiireissä hirvikanta pieneni sekä metsästäjien tekemän tiheysarvion että metsästyksen aikana tehtyjen päivittäisten havaintojen mukaan. Muutos kohdistui kuitenkin lähinnä Oulun riistanhoitopiiriin; Kainuun hirvikannan koko säilyi lähellä edellisvuoden tasoa. Vastaavasti Lapin riistanhoitopiirissä hirvikanta ei juuri muuttunut (kuvat 2 ja 3).

Vasatuoton lasku pysähtyi Rannikko-Suomessa

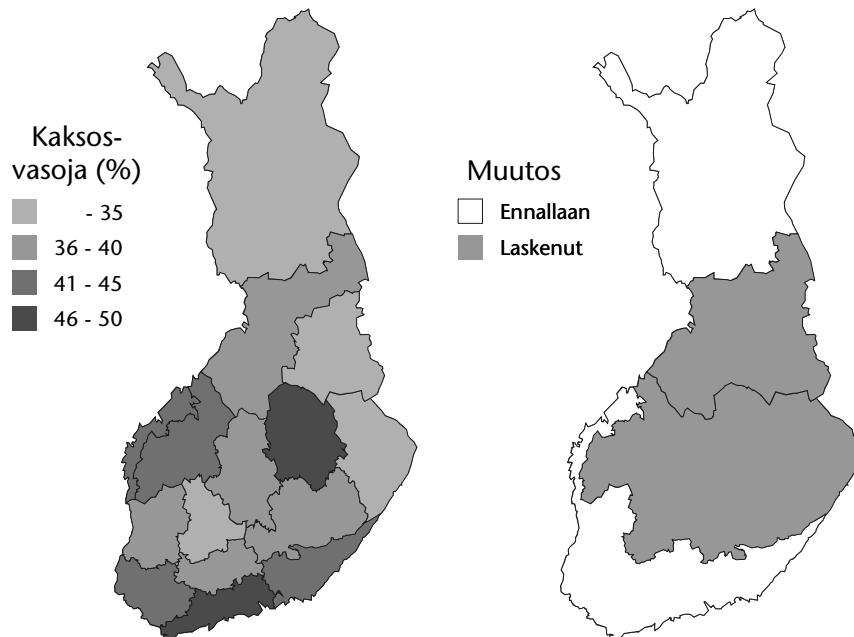
Metsästyspaineen kasvu on viime vuosina vaikuttanut odotetusti myös hirvien vasatuottoon. Rannikko-Suomen suuralueella vuosi sitten havaittu vasatuoton lasku näyttää nyt pysähtyneen. Sekä vasatuotto 100 naarasta kohti laskettuna että kaksosvasallisten naaraiden osuus ovat edellisvuoden tasolla mutta pitkäaikaiskeskiarvon alapuolella. Rannikoilla ja niiden välittömässä läheisyydessä vasatuotto on kuitenkin korkeampi kuin

sisämaassa ja pohjoisessa. Viime vuonna parhaat vasatuottoalueet olivat Pohjanmaan, Varsinais-Suomen ja Kymen riistanhoitopiireissä (kuva 4).

Sisä-Suomen ja Oulun suuralueilla sekä vasatuotto 100 naarasta kohti että kaksososuus laskivat edellisvuodesta ja kaksososuus jäi molemmilla alueilla pitkäaikaiskeskiarvon alapuolelle. Sisä-Suomessa myös vasatuotto oli keskiarvon alapuolella. Oulun suuralueella viime vuoden vasatuotto ei poikennut alueen keskiarvosta. Lapissa sekä vasatuotto että kaksososuus olivat ennallaan eivätkä poikenneet pitkäaikaiskeskiarvosta (kuva 5).

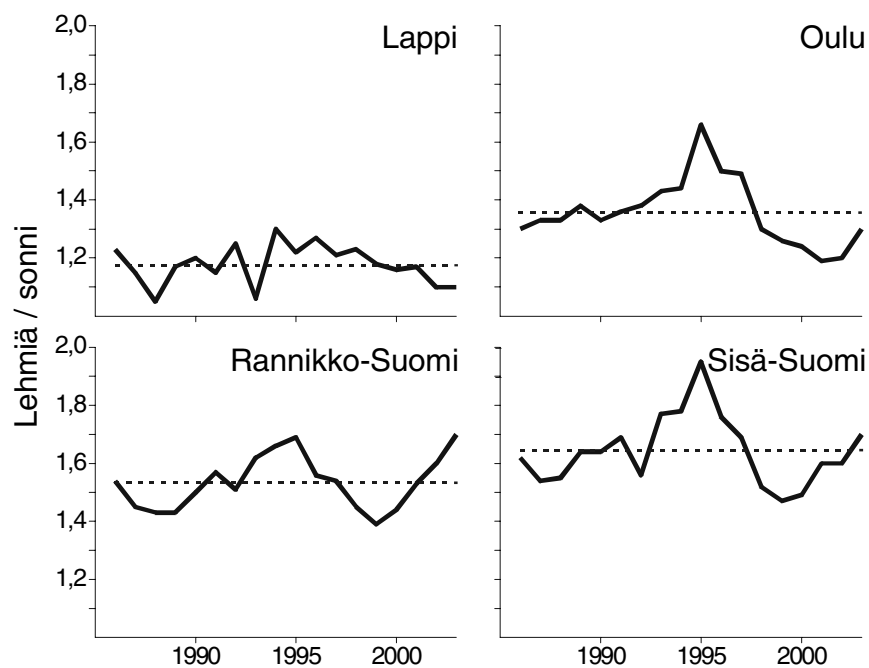
Naaras – uros-lukusuhde kasvussa

Naaraiden osuus yleensä kasvaa hirvikannan pienentyessä. Vuoden 2003 hirvihavaintokorttien arvio aikuiskannan naaras – uros-lukusuhteesta tukee runsausindeksien tulosta. Erityisesti Rannikko-Suomessa ja Sisä-

Kuva 5. Kaksosvasallisten naaraiden osuus kaikista vasallisista naaraista riistanhoitopiireittäin ja indeksin muutos suuralueittain vuodesta 2002 vuoteen 2003.

Suomessa naaraiden osuus on viime vuosina noussut nopeasti. Oulun suuralueella vuoden 2003 saalis käänsi laskussa olleen lukusuhteen nousuun, mikä viittaa pienenevään hirvikantaan. Lapissa vuosien väliset muutokset ovat olleet muuta maata pienempiä, ja lukusuhte on pysynyt ennallaan viime vuoteen verrattuna (kuva 6).

Kuva 6. Aikuisten hirvien naaraiden ja urosten välinen lukusuhte suuralueittain vuosina 1986-2003; katkoviiva osoittaa aikajakson keskimääräisen tason. Suuralueet: Lappi = Lapin riistanhoitopiiri; Oulu = Oulun ja Kainuun piirit; Sisä-Suomi = Etelä-Savon, Keski-Suomen, Pohjanmaan, Pohjois-Hämeen, Pohjois-Karjalan ja Pohjois-Savon piirit; Rannikko-Suomi = Etelä-Hämeen, Kymen, Ruotsinkielisen Pohjanmaan, Satakunnan, Varsinais-Suomen ja Uudenmaan piirit.